

Marek Bernacki

Akademia Techniczno-Humanistyczna, Bielsko-Biała

Wspomnienie o prof. Ludviku Štěpánie

W ostatnich dniach grudnia 2009 r., po krótkiej, ciężkiej chorobie, w wieku 66 lat zmarł Ludvik Štěpán – pracownik naukowy i profesor tytularny Uniwersytetu Masaryka w Brnie, stolicy Moraw. Był zasłużonym czeskim polonistą, znawcą naszej poezji, jej wieloletnim uważnym czytelnikiem i tłumaczem. Pracą naukową – jako literaturoznawca, doskonale znający historię literatury współczesnej, ale także jako teoretyk literatury, autor ważnych książek i artykułów poświęconych zagadnieniom genologii – podjął na Uniwersytecie stosunkowo późno, w ostatnich latach swego życia. Jego kariera naukowa była jednak szybka i błyskotliwa. Wcześniej przez wiele lat zajmował się krytyką literacką; w niezwykle czynny sposób, jako znawca malarstwa i muzyki, uczestniczył również w życiu artystycznym Brna. Był też częstym gościem polskich poetów, których dzieła chętnie i dobrze tłumaczył z języka polskiego na czeski. Wielokrotnie odwiedzał nasz kraj. Sam też był pisarzem, autorem kilku tomików wierszy, opowiadań, a także utworów dla dzieci.

Profesor Ludvik Štěpán od wielu lat wspierał naszą polonistykę, zabiegając o kontakty naukowe i wymianę między pracownikami naukowymi oraz studentami Brna i Bielska-Białej. Pierwszy krok w rozwijającej się współpracy między polonistami z Uniwersytetu Masaryka i Katedry Polonistyki ATH poczyniła dr Agnieszka Będkowska-Kopczyk, która w ramach programu Socrates Erasmus w maju 2005 r. nawiązała kontakt z prof. Ludvikiem Štěpánem. Poprosiła go wtedy, aby rozważył możliwość przyjazdu do Bielska-Białej z wykładami gościnnymi dla polonistów i bohemistów. Zapropowała również nawiązanie stałej współpracy między obu ośrodkami. Wkrótce potem prof. Štěpán przyjechał do naszego miasta. Odbił rozmowę z profesorem Iwoną Nowakowską-Kemp-

na, pełniącą wówczas funkcję Dziekana Wydziału Humanistyczno-Społecznego ATH, a następnie spotkał się ze studentami i pracownikami naukowymi zatrudnionymi w Katedrze Polonistyki. Profesor przywiózł ze sobą kilka książek poświęconych literaturze polskiej. Spotkanie naukowe przerodziło się w bardzo ciekawą dyskusję, której wiodącym tematem były kontakty literatury polskiej i czeskiej.

W dniach 6–9 listopada 2005 r. w ramach programu Erasmus przebywałem w Brnie na zaproszenie prof. Stépána, spotykając się ze studentami ówczesnego III i IV roku polonistyki Instytutu Sławistyki Uniwersytetu Masaryka. Przygotowałem dla nich wykłady o twórczości poetyckiej Czesława Miłosza i Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Spotkały się one z życzliwym przyjęciem przez czeskich studentów. Na zakończenie pobytu w Brnie przekazałem na ręce prof. Stépána kilka wydanych w Wydawnictwie ATH książek. Z tego co mi wiadomo, służą one studentom brneńskiej polonistyki po dziś dzień. Po wykładach Profesor oprowadził mnie po zabytkach Brna, zaprosił do „vinoteki” na lampkę czerwonego morawskiego wina, a na koniec ugościł kolacją w swoim domu przy ul. Krótkiej 5 wypełnionym po brzegi obrazami i książkami. Jeszcze w grudniu tego roku Ludvik Stépán przyjechał ponownie do Bielska-Białej, spotkaliśmy się w gronie moich znajomych, czechofilów, na kolacji, podczas której przez kilka godzin rozmawialiśmy o kulturze, literaturze i mentalności naszych południowych sąsiadów.

Dozym przykładem współpracy między uniwersyteckim Brnem i akademickim Bielskiem-Białą była kilkuletnia wymiana artykułów i ich publikacja w pismach naukowych polskich i czeskich. Na przełomie 2005 i 2006 r. redagowaliśmy szósty tom pisma „Świat i Słowo”, poświęcony twórczości Czesława Miłosza. Prof. Stépán nadesłał do niego ciekawy tekst pt. *Czesława Miłosza szukanie ojczyzny – szukanie wiary*. Od szóste-go numeru pisma Profesor został członkiem Komitetu Redakcyjnego „Świata i Słowa”, odtąd starał się brać udział we wszystkich spotkaniach redakcyjnych organizowanych w Bielsku-Białej, na które specjalnie przyjeżdżał pociągiem z Brna. Notabene, swoje szkice i artykuły zamieszczał także na łamach „Bielsko-Żywieckich Studiów Teologicznych” wydawanych przez Instytut Teologiczny im. św. Jana Kantego (jego ostatni opublikowany w tym periodyku naukowym artykuł był poświęcony analizie *Renesansowego psalterza* Karola Wojtyły i ukazał się jesienią 2007 r. w ósmym tomie tego pisma).

W Brnie od kilku lat ukazuje się świetne międzynarodowe pismo „Slavica Litteraria”, na łamach którego mogą drukować swoje artykuły także nasi pracownicy naukowci: poloniści i slawiści. Dzięki życzliwości prof. Stépána także nasze książki naukowe były w tym piśmie omawiane i komentowane. Warto nadmienić, że na łamach brneńskiego periodyku został zaprezentowany m.in. drugi numer pisma „Świat i Słowo” pt.

„Czego boją się Polacy?” (zob. recenzja pióra Ludvika Štěpána, „Slavica Litteraria”, X 9[2006], s. 338–339).

Wyrazem rozwijających się polsko-czeskich kontaktów naukowych była także niezapomniana konferencja „Poláci v Brně – Polacy w Brnie: jazyk – literatura – kultura – polityka”, która odbyła się 30 października 2006 r. w gościnnych murach nowoczesnej Biblioteki Jiřího Mahena. Okazją do zorganizowania spotkania była 40. rocznica partnerskiej współpracy między Brnem i Poznaniem oraz zbliżające się rocznice niepodległości Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Organizatorami spotkania ze strony czeskiej i polskiej były m.in. władze miasta Brna, przedstawiciele instytucji kulturalnych i naukowych. Prof. Ludvik Štěpán bardzo się w tę konferencję zaangażował, zaprosił na nią swojego przyjaciela Mariana Grześczaka, pisarza i redaktora „Twórczości”. Podczas wieczornego spotkania literackiego odczytał tłumaczenia najnowszych wierszy poznańskiego poety, sporo wspominał i opowiadał o dawnych czasach, o wydarzeniach poznańskich i budapesztańskiej rewolucji 1956 r., która dla nich obu stanowiła przeżycie pokoleniowe...

Wykłady, spotkania ze studentami, dary książkowe, udział w sesjach i konferencjach, publikacje w pismach naukowych, zaangażowanie przy wymianie studentów w ramach Erasmusa – to ważne przejawy owocnie rozwijającej się współpracy naukowej między ośrodkami brneńskiej i bielsko-bialskiej polonistyki, której śp. Ludvik Štěpán był animatorem i gorącym orędownikiem.

Ostatni raz widziałem Profesora w czerwcu 2007 r. Nie czuł się już wtedy najlepiej. Po spotkaniu ze studentami chodziliśmy jakiś czas po uliczkach Bielska-Białej, pokazałem mu odnowioną bielską Starówkę, a później zaprosiłem na obiad. Zjedliśmy go u moich Rodziców, którym gość z Moraw niezmiernie przypadł do gustu. Podczas dwóch wyjazdów do Brna i kilku spotkań w Bielsku-Białej poznałem prof. Ludvika Štěpána jako człowieka niezwykle życzliwego, otwartego i po ludzku dobrego, który interesował się nie tylko sprawami naukowymi, ale także prywatnymi swoich bielskich przyjaciół.

Drugi Ludviku, Twój pogrzeb odbył się 8 stycznia 2010 r. w Twoim ukochanym kościółku parafialnym pw. św. Julii w Brnie-Komarovie. Nie mogłem wtedy tam pojechać i pożegnać się z Tobą. Dwa tygodnie później uczestniczyłem jednak w mszy św., która została odprawiona za spokój Twojej duszy w kaplicy klasztornej Zgromadzenia Sióstr Redemptorystek w Starym Bielsku. Często myślę o Tobie, bo byłeś dla mnie wzorem naukowca, świetnego tłumacza i pogodnego, dobrego człowieka. I bardzo mi Ciebie brakuje. Żegnaj, Przyjacielu!